

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №61
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«30-31» шілдеге-«01» тамызға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «29» шілде күні 21 сағаттан «01» тамыз күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 29.07.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «30» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей уақытта жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей уақытта жаңбыр жауады (5,0-10,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей уақытта жаңбыр жауады (6,0-12,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жаңбыр, кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (1,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағайдан екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр жауады (3,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 20-25 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр жауады (3,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 20-25 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жаңбыр, күндіз кей уақытта қатты жаңбыр жауады (1,0-15,0 мм), найзағай, дауыл, бұршақ күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 17-22 градус жылы.
Өгем жотасы	Кей уақытта жаңбыр жауады (1,0-6,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 24-29 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстіктен, солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 30-35 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 23-28, кей жерлерде 15-20 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-5,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 23, күндіз 30-35 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 27-32, кей жерлерде 35 градус жылы.

2022 жылғы «31» шілдеге - «01» тамызға арналған ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі, 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 8, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 градус жылы.

Жетісу: 31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі, 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 8, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 градус жылы.

Жамбыл: 31 шілдеде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 12, күндіз 28-33, кей жерлерде 25 градус жылы.

Түркістан: 31 шілдеде - 01 тамызда өткінші жаңбыр жауады (2,0-4,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 20, күндіз 18-23, кей жерлерде 30 градус жылы.

Маңғыстау: 31 шілдеде - 01 тамызда өткінші жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 30-35, кей жерлерде 27 градус жылы.

Абай: 31 шілдеде - 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады(1,0-14,0), найзағай күтіледі. 31 шілдеде ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 градус жылы, 01 тамызда түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 22-27, кей жерлерде 18 градус жылы.

ШҚО: 31 шілдеде - 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады(1,0-14,0), найзағай күтіледі. 31 шілдеде ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 градус жылы, 01 тамызда түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 22-27, кей жерлерде 18 градус жылы.

2022 жылғы 29 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде жауын-шашын әсерінен су деңгейінің көтерілуі байқалды: Кіші Алматы өзені – Тұйықсу ГБ-де 1 см-ге; Үлкен Алматы өзені – Проходная өзенінен 2 км жоғары орналасқан ГБ-де 4 см-ге; Үлкен Алматы өзені – Үлкен Алматы көлінен 1,1 км жоғары орналасқан ГБ-де 2 см-ге. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 30 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 8°C-дан 23°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4460 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Сел-су мен қатты компонент қоспасының ағыны, оның шығыны өзінің потенциалдық энергиясы есебінен қозғалатын қатты компоненттен туындайды. Сель-көп факторлы құбылыс. Табиғи селдердің пайда болуын және олардың сипаттамаларын анықтайтын факторлар гидрометеорологиялық, геологиялық, геоморфологиялық және басқалар болып табылады. Үш аймақты ажыратады: селдің пайда болуы, дамуы және жойылуы.

Селдің даму аймағы

Селдің пайда болуы үлкен еңістігі бар шұңқырлар мен ойыстарда жүреді. Селдің дамуы шамалы еңістігі бар салыстырмалы түрде кең өзен аңғарында жалғасады. Сел шығынына, тығыздығына, тұтқырлығына және сел массасының

Өзен аңғарында сел массасының жартылай (ішінара) тоқтауы.

Сел шығынының аз болуына байланысты шөгуі

ың иілгіштігіне байланысты, онда үлкен бөлшектердің болуы, кейде өлшемі 10 м немесе одан да көп, сел ағыны өзінің сипаттамаларын арттыруы немесе нашарлатуы мүмкін. Егер аңғар кең, еңістігі үлкен емес болса (3-5 градус), тастар мен тас үйіндісінің өлшемі ағынның тереңдігінен асып кетсе (нәтижесінде оларға Архимед күшінің әсері азаяды), өзен аңғарында сел массасының жартылай (ішінара) шөгуі орын алады. Олай болмаған жағдайда, сел таулардан шыққанға дейін қозғалады және шығару конусында шөгеді. Селдің шөгуі (аздаған шығын мен көлемде) селдің пайда болу ошағына жақын жерде де болуы мүмкін. Селдердің пайда болуы мен дамуы, олардың аялдауы сұрақтарын Қазақ ғылыми-зерттеу гидрометеорологиялық институтының ғылыми қызметкерлерімен Шамалған өзенінің жоғарғы ағысындағы табиғи жағдайларда селдерді жасанды жолмен қайта жаңғырту бойынша эксперименттер жүргізу кезінде зерттеді. Осы эксперименттер туралы "сел ағыны туралы сөз" фильмі түсірілді, оны сілтеме арқылы өтіп көруге болады

<https://www.youtube.com/watch?v=r1YNHqqGjPo>.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "29" шілдеге**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 28.07	Мин. 29.07	08 сағ. 29.07	Күн. 28.07	Түн. 29.07	Орт. 28.07	08 сағ. 29.07	Орт. 28.07	Макс. 28.07	08 сағ. 29.07		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	15.5	10.3								*	*	
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			8.0			272	269	1.94	2.03	1.49	-2	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			14.0			625	625	3.11	3.23	3.23	+1	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М*	2200											*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			16.0			280	277	3.64	3.81	3.15	-2	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			19.0	2.0		116	108				-5	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			19.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0	1.0		192	190	2.00	2.25	1.75	0	1
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			20.0			245	245				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			10.0			326	324	5.71	7.10	5.00	+2	1
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			18.0			281	283				+4	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			14.0	3.0		74	74				0	1
13	Проходная	Устье ГБ	1422			19.0			287	284	2.47	2.65	2.16	-1	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			19.0	1.0		217	216	0.91	0.92	0.89	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			23.0			292	292	6.94	6.94	6.94	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			22.0			123	120	1.40	1.55	1.26	0	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			19.0			225	225				0	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			20.0			327	323				-1	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	21.0	10.0				590	612				+30	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«30-31» шілдеге-01 тамызға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	<p>Маусымдық қар сызығы климаттық қар сызығына жақын. Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта және биік таулы аймақтарында ауа температурасының жоғары болуына байланысты топырақтың ылғалдануы бұрынғыдай азаюда. Аномальді жаңбыр жауған кезде, бұл селдің пайда болуын жоққа шығармайды, бірақ оның сипаттамаларын төмендетуі мүмкін. Кей уақытта жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, селдің түзілу қауіптілігі туралы дауылды ескерту беріледі.</p> <p>01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.</p>
	Күнгей Алатауы	<p>Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде кей уақытта жаңбыр жауады (5,0-10,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.</p> <p>31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты.</p> <p>01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.</p>
	Теріскей Алатау	<p>Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде кей уақытта жаңбыр жауады (6,0-12,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.</p> <p>31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты.</p>

		қабатына байланысты. 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде жаңбыр, кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (1,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. 31 шілдеде жаңбыр, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты. 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде кей жерлерде өткінші жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр жауады (3,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. 31 шілдеде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (2,0-20,0 мм). Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты. 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	30 шілдеде жаңбыр, күндіз кей уақытта қатты жаңбыр жауады (1,0-15,0 мм), найзағай, дауыл, бұршақ күтіледі. Күтілетін жауын-шашын селдің пайда болуын жоққа шығарылмайды, жергілікті аумақта түсетін жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты. 31 шілдеде - 01 тамызда өткінші жаңбыр жауады (2,0-4,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Өгем жотасы	30 шілдеде кей уақытта жаңбыр жауады (1,0-6,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда өткінші жаңбыр жауады (2,0-4,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	30 шілдеде кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда өткінші жаңбыр жауады (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Абай	Тарбағатай	30 шілдеде кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-5,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. 31 шілдеде - 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады(1,0-14,0), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Шығыс	Сауыр	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 31 шілдеде - 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр

Қазақстан		жауады(1,0-14,0), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. 30 шілдеде кей жерлерде жаңбыр жауады (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі.31 шілдеде - 01 тамызда кей жерлерде жаңбыр жауады(1,0-14,0), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша).

Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіптілік</p>	<p>Сел қауіпі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	<p>Сел қауіпі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.